

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ

ความหมาย

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อน ๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อน ๆ

คุณลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

โดยปกติในการสอนในชั้นเรียนทั่วไปก็มีการสอนโดยให้เรียนหรือทำงานเป็นกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มอภิปราย กลุ่มทดลองวิทยาศาสตร์ หรืออื่น ๆ แต่การสอนโดยให้เรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ นั้นจะแตกต่างจากการสอนกลุ่มย่อยทั่ว ๆ ไป ดังนี้คือ

กลุ่มย่อยในการเรียนรู้แบบร่วมมือจะมีจำนวนระหว่าง ๒-๖ คน และมีองค์ประกอบในการทำงานกลุ่มดังนี้

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มการเรียนรู้ทั่วไป

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มย่อยธรรมดาจะเป็นดังนี้ (Johnson and Johnson. 1975)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางบวก
- สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบในผลงานของตน

กลุ่มการเรียนรู้ทั่วไป

- ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- แต่ละคนไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในผลงานของตน

๑. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางบวก (positive interdependence) สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะมีหน้าที่และบทบาทที่สำคัญและจำเป็นในกลุ่มทุกคน

๒. มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด (face-to-face interaction) สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองต่อหน้าเพื่อน ๆ ในกลุ่ม

๓. แต่ละคนต้องรับผิดชอบในผลงานที่ได้รับมอบหมาย (individual accountability)

๔. สมาชิกของกลุ่มจะต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และกระบวนการกลุ่ม (interpersonal and small-group skills)

การทำงานเป็นกลุ่มย่อยทั่ว ๆ ไปจะไม่เน้นองค์ประกอบข้างต้นนี้ หากจะเน้นแต่ผลลัพธ์ของงานเท่านั้น

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- เน้นทั้งผลงานและกระบวนการ
- สอนทักษะทางสังคม
- ครูต้องสังเกตใกล้ชิดและช่วยเหลือ
- เน้นกระบวนการกลุ่มและมีการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ลดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม

กลุ่มการเรียนรู้ทั่วไป

- เน้นแต่ผลงาน
- ไม่สนใจที่จะสอนทักษะทางสังคม
- ครูมักจะปล่อยให้กลุ่มทำงานกันเอง
- ไม่เน้นกระบวนการกลุ่ม
- มักจะจัดตามกลุ่มความสามารถใกล้เคียง

ทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบร่วมมือ

ในการเรียนแบบร่วมมือนี้ครูจะต้องสอนทักษะที่จำเป็น ๒ ประเภท ให้แก่นักเรียนคือ ทักษะทางสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์ (Social or Interpersonal Skills) และทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills)

ทักษะทางสังคม ได้แก่ การตั้งใจฟังผู้อื่น การรอคอยให้ถึงคราวของตน การร่วมมือไม่ถอนตัว มีทักษะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถแก้ไขสถานการณ์ขัดแย้ง สนับสนุนให้กำลังใจผู้อื่น

ทักษะทางด้านเทคนิค ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน เขียน แก้ปัญหา การอภิปราย การตั้งคำถาม การคิด และการนำไปใช้

ตัวอย่างของทักษะการฟังที่ควรฝึก

๑. ตั้งใจฟัง มองผู้พูด
๒. จับประเด็นของเรื่องที่ฟัง
๓. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม
๔. สนใจในเรื่องที่ฟัง
๕. ไม่แสดงกิริยาที่พอใจหรือไม่พอใจหรือ

ตัดสินผิดถูกทันที

ตัวอย่างของทักษะการอภิปรายที่ควรฝึก

๑. ฝึกพูดให้กระชับ ให้พูดคนละ ๑๕ วินาที ในการอภิปราย ๕ นาที

๒. ฝึกการฟัง ผู้ที่จะอภิปรายคนต่อไปต้องทิ้งระยะ ๓ วินาที

๓. ฝึกการคิดไตร่ตรอง ผู้ที่จะอภิปรายคนต่อไปจะต้องสรุปความของผู้ที่พูดก่อนหน้านั้น แล้วจึงจะพูดของตน

๔. ฝึกให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย ตัวอย่างของทักษะในการปฏิบัติตนในสถานการณ์ขัดแย้ง ที่ควรฝึก

๑. ให้นักเรียนเขียนเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

๒. จากข้อ ๑ ให้บรรยายว่าเขาทำอะไร

๓. จากข้อ ๑ ให้แสดงทางเลือกต่างๆ ๕ ทาง ที่เขาสามารถทำได้ในสถานการณ์นั้น

๔. จากข้อ ๑ ให้เขาเสนอว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก เขาจะอย่างไร

วิธีการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมีหลายวิธี เช่น

๑. การคิด-จับคู่-เล่าสู่กันฟัง (think-pair-share) วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงอุดมศึกษา และใช้ได้กับทุกวิชาและทุกขนาดของห้องเรียน โดยมีกระบวนการขั้นตอนดังนี้

- นักเรียน ฟัง ขณะที่ครูตั้งคำถาม
- ครูให้เวลานักเรียน คิด คำตอบ
- ให้นักเรียน จับคู่ กับเพื่อนที่นั่งข้างๆ แล้วอภิปรายคำตอบ

- ให้นักเรียนแต่ละคู่ บอกเล่า คำตอบให้แก่ทั้งชั้น

อนึ่ง ควรมีกำหนดเวลาแต่ละขั้นตอน ครูอาจใช้กระดิ่ง หรือสัญญาณอื่นๆ ครูอาจให้นักเรียนเขียนคำตอบเป็นไดอะแกรมหรืออื่นๆก็ได้

๒. การประชุมโต๊ะกลม (round table) วิธีนี้ใช้ได้หลายวิชาแต่จะเหมาะกับการช่วยทำให้แบบฝึกหัดมีชีวิตชีวา สนุกสนานขึ้น ขั้นตอนเป็นดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง ปัญหา : ครูตั้งคำถามซึ่งมีคำตอบหลายๆ อย่าง เช่น จงบอกชื่อการกีฬาให้มากที่สุด จงกำหนดจำนวน ๒ จำนวนที่รวมกันแล้วได้ ๑๑ ให้ได้มากที่สุด จงกล่าวถึงสิ่งของเครื่องใช้ในบ้านที่ยังไม่มีเมื่อ ๕๐ ปีก่อน

ขั้นที่สอง นักเรียนช่วยกัน : นักเรียนเขียนคำตอบบนกระดาษ แล้วส่งต่อให้เพื่อนทางซ้ายมือ เพื่อนเขียนเสร็จแล้วส่งต่อจนทั่วทุกคนในโต๊ะหรือในกลุ่มแล้วเสนอคำตอบต่อทั้งชั้น

๓. การเรียนรู้ด้วยกัน (learning together) ใช้ได้ในหลายวิชา ใช้มากในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒-๖ ครูสอนทั้งชั้นก่อน แล้วมอบแผ่นงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ นักเรียนในกลุ่มช่วยกันทำงาน คะแนนที่ได้จะเป็นคะแนนของกลุ่ม

๔. การต่อภาพ (jigsaw) วิธีนี้จะใช้มากในวิชาวรรณคดี สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๕. การมอบงานให้กลุ่ม

ครูจะมอบงานให้ทุกกลุ่มทำ เช่น เขียนชีวประวัติ ทำรายการวิทยุ จัดทำหนังสือพิมพ์ ค้นคว้าหัวข้อวิทยาศาสตร์ ในงานที่จะทำนี้จะมีหลายส่วน ครูจะมอบหมายให้แต่ละคนในกลุ่ม

ศึกษาแต่ละเรื่องโดยจัดเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น สมาชิกแต่ละคนหรือผู้เชี่ยวชาญจะศึกษาเรื่องราว นั้นๆ แล้วไปพบกับสมาชิกในกลุ่มอื่นซึ่งศึกษาเรื่องเดียวกันเพื่ออภิปรายและปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องนั้นจนมั่นใจแล้ว ก็จะกลับมาที่กลุ่มเดิมและสอนเรื่องนั้นให้แก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่มในขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้เรื่องที่เหลือจากเพื่อนในกลุ่มเช่นกัน แต่การทดสอบจะทดสอบเป็นรายบุคคลโดยคำถามจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

วิธีการสอนของการเรียนแบบร่วมมือนี้ ยังมีอีกหลายวิธี แต่หลักการใหญ่ก็คือการให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ได้ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้ฝึกมารยาทและทักษะทางสังคมได้ฝึกการพูดการฟังการอภิปรายและการศึกษาค้นคว้า จากผลการวิจัย ๔๓ เรื่อง ปรากฏว่า ๖๓ เปอร์เซ็นต์ของการวิจัยเหล่านี้แสดงผลว่าวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีผลทางบวกในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ (Slavin, 1990) และจากการวิจัยของแบทติสตีช (Battistich และคณะ, 1993) ซึ่งได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๕ ปรากฏผลว่ากลุ่มที่ประสบการณ์กลุ่มมีคุณภาพสูง คือ สมาชิกในกลุ่มมีความเป็นมิตร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสดงความอาทรในความเป็นอยู่ และทำงานร่วมกัน มีผลต่อบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน นักเรียนชอบโรงเรียนมากขึ้น นักเรียนมีความขยัน ตั้งใจทำงานมากขึ้น มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้น ส่วนกลุ่มที่ประสบการณ์กลุ่มมีคุณภาพต่ำมีผลต่อเจตคติทางลบของสมาชิกในกลุ่ม

คุณค่าของการเรียนแบบร่วมมือ

โดยทั่วไปแล้วการเรียนแบบร่วมมือมีคุณค่า
ต่อนักเรียนดังต่อไปนี้

- ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนสูงขึ้น

- ทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพในการเรียนที่ดี
- ทำให้นักเรียนมีความทรงจำดีขึ้น
- ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจภายในมากขึ้น
- ทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
- ทำให้นักเรียนชอบเรียนวิชาต่าง ๆ มาก

ขึ้น

- ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู
- ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

นักเรียนด้วยกันมากขึ้น

- ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณเป็นที่ยอมรับ
และได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน

- ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
(มีความภาคภูมิใจในตนเอง)

ปัญหาในการเรียนแบบร่วมมือ

ถึงแม้การเรียนแบบร่วมมือจะเป็นวิธีการที่มี
คุณค่า แต่ก็อาจจะเกิดปัญหาได้หลายลักษณะ
กล่าวคือ

๑. ปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัว (inter-
personal problem)

๒. ปัญหาที่สมาชิกของกลุ่มไม่ทำงานที่
รับผิดชอบ

๓. สมาชิกของกลุ่มบางคนพูดมากเกินไป
และไม่ฟังผู้อื่น

เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจึงจะต้องสังเกตติดตาม
การทำงานของกลุ่มน้อยๆ ใจถี่ และให้
ข้อมูลย้อนกลับแก่กลุ่มเพื่อปรับปรุงแก้ไข

อนึ่ง ผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนเก่งมัก
จะร้องทุกข์ว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นประโยชน์
สำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนและเรียนปานกลาง
เท่านั้นแต่นักเรียนที่เรียนเก่งต้องถูกดึงให้เสียเวลา
และจะต้องใช้เวลาสอนเพื่อนที่อ่อนกว่า แต่จาก
การศึกษาติดตามผลเป็นเวลาหลายปี จอห์นสัน
และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1988)
ได้พบว่า การที่นักเรียนที่เรียนเก่งต้องช่วยอธิบาย
ให้เพื่อนนั้น ทำให้ความคิดของตนเองกระจ่างขึ้น
ทำให้ความคงทนในการจำสูงขึ้น ส่วนผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนก็มิได้ด้อยกว่านักเรียนที่เรียนเก่งที่
ไม่ได้เรียนแบบร่วมมือแต่นักเรียนที่เรียนเก่งที่
เรียนแบบร่วมมือนี้จะมีพัฒนาการทางสังคมสูง
ขึ้นและมีเพื่อนมากขึ้นตลอดจนมีความเป็นผู้นำ
มากขึ้นและมีความสามารถในการสื่อสารสูงขึ้น

ถึงแม้การเรียนแบบร่วมมือจะให้ผลดีใน
การสอนแต่ก็มิได้หมายความว่า การสอนทั้งหมด
จะต้องเป็นแบบนี้ การให้นักเรียนเรียนเป็นราย
บุคคลหรือการแข่งขันก็ยังคงเป็นความจำเป็น
สำหรับการแข่งขันนั้นควรทำให้สนุกสนานมิใช่
สร้างความเครียดและทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี
ต่องานของนักเรียน

อารี สันหลวี

บรรณานุกรม

- Adams, D.M., and M.E. Hamm. **Cooperative Learning : Critical Thinking and Collaboration Across the Curriculum.** Springfield. Ill : Charles C. Thomas, 1990.
- Battistich, V., D. Solomon, and K. Delucchi. "Interaction Processes and Student Outcomes in Cooperative Learning Group," **The Elementary School Journal.** 94 : 1, 19-32, 1993.
- Johnson, D.W., R.T. Johnson. **Learning Together and Alone.** Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1975.
- Johnson, D.W. and others., **Circle of Learning : Cooperation in the Classroom.** Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development, 1988.
- Slavin, R.E. "Cooperative Learning Models for the 3 R's,". **Educational Leadership.** 22-28; December 1989/January 1990.
- _____. **Cooperative Learning : Theory, Research and Practice.** Englewood Cliffs N.J. : Prentice Hall, 1990.